

Адыгэ Маж

Голос
адыга

Адыгэ Республикэм и Правительствоэ игъэзет

Сэкъатныгъэ зилэ клэлэцыкълухэм афызэхашгъэ фестивалэу «Веснушки земли» зыфилорэр мы мафэхэм Мыекъуапэ щыкълуагъ. Мыщ фэдэ лофтхьабзэ Адыгеим ятлонэрэу щызэхашэ. Общественнэ движениеу «Народный фронт» зыфилорэм и Адыгэ шьолъыр къутамэ, муниципальнэ гъэпсыкълэ зилэ «Къалэу Мыекъуапэ» игъусэу лофтхьабзэм клэщакло фэхъугъэх.

Клэлэцыкълухэр агъэчэфыгъэх

Сэкъатныгъэ зилэ клэлэцыкълухэр зэрыс унагъохэм агу амыгъэклодыныр, уз зэфэшхьафхэр зилэхэмрэ сабий псаухэмрэ яцылкълугом кышгъэжыагъу зэгъусэхэу, зегурылохэзэ къэтэджынхэр ары фестивалым пшъэрылъэу илэр.

Сэкъатныгъэ зилэ сабийр адрэхэм афэмыдэу бэрэ ало. Къызыхъугъэм кышгъэжыагъу щылэныгъэм чыплэ кын ригъэуцогъэ клэлэцыкълу гуклэгъуныгъэшхо фыуилэн.

лофтхьабзэм къеклолэгъэ сабийхэм апае пшысэм кышхыгъэ геройхэм къэгъэлъэгъонхэр къашыгъэх, АРТ-студиеу «Питер Пен» зыфилорэм фестивалыр къызэлъуихыгъ. Нэмык клэлэцыкълухэм ягъусэхэу сэкъатныгъэ зилэ сабийхэри мыщ хэтыгъэх, «Я, ты, он, она» зыфилорэ къашьор къашыгъ. Зипсауныгъэкълэ илэгъухэм аклэмыхэрэ сабийхэм чанэу зызэрагъазэрэр зып-

лъэгъукълэ, ахэм мэкъамэхэр зэрэзэхамыхэрэр къэшлэгъуае. Зытхьакълумэ ыккы зынэ кышгъэжыагъу клэлэцыкълухэр зычлэс Адыгэ республикэ еджэплэ-интернатим кыкылгъэ цыкълухэм «Моя Адыгея» ыккы «Ах, мамочка» зыфилорэ къашьор къашыгъэхэр зэкълэми агу рыхыгъэх. Зэхэзымыхырэ клэлэцыкълухэм ащ фэдэ къашьор къы зэрэшылгъэр хьалэмэтэу цыт. Сэнаушыгъэу ахэлъыр къагъэлъэгъон амал зэралэмклэ зэхэщаклохэм лъэшэу ны-тыхэр афэразэхэу къалуагъ. Ялэп-лэсэныгъэ зэкълэми агу зэрэрихыгъэр зылъэгъугъэ клэлэцыкълухэм ягуапэ хъугъэ, ежхэми зыгорэ зэрэшлэшурэм рэгущох, зыщэгущыкълужыкълу. Мыщ фэдэ лофтхьабзэм ныбджэгъуныгъэ, зегурылоныгъэ ныбжыкълэхэм азыфагу кы-релъхъэ.

Нэужым куп-купэу гошыгъэхэу клэлэцыкълухэр зэнэкъокъу-

гъэх. Фестивалым иэмблемэ кубик инхэмклэ зэхэгъуцуагъ, къэшъуагъэх, мэкъамэхэр кы-рагъэлуагъэх.

Купым хэмытхэ клэлэцыкълухэр нэмык джэгукълэ зэфэшхьафхэм ахэлэжыагъэх, сурэтхэр ашыгъэх. Клэлэцыкълу творческэ коллективхэм къагъэлъэгъогъэ концертим еплыгъэх.

Джаш фэдэу муковисцидоз-мыр къызузырэ сабийхэм афэгъэхыгъэу шар шхуантлэхэр ошъогум дагъэклогъэх. Волонтерхэм шар шхуантлэхэр къеклоллагъэхэм афагошыгъэх — ар тэрэзуу жы къэцэгъэ-ным итамыгъ. Мы узыр кы-зузыхэрэм жыр афикъурэп.

Зэхэщаклохэм зэрафэразэхэр фестивалым зэкълэ къеклоллагъэхэм къалуагъ.

— Сиклалэу Никитэ сигъусэу фестивалым сыкъэкълуагъ. Ар лъэшэу тыгу рыхыгъ. Зэхэщаклохэм шлулэгъуныгъэ, гуклэгъуныгъэ ахэлъэу лофтхьабзэр зэрэзэхашагъэр кышхы, сабийхэми, ны-тыхэми агу кыдащэен алъэкылгъ. Нэлуасэ зэфэхъугъэх, зэнэкъокъу зэфэшхьафхэм ахэлэжыагъэх, къэшъуагъэх, чэфыгъэх. Волонтер ныбжыкълэу щылагъэхэм тагъэрэзагъ. Мыщ фэдэ лофтхьабзэхэр нахыбэрэ зэхэщанхэу тыфай, кызыхъугъэм кышгъэжыагъу чыплэ кын иуцогъэ сабийхэм апае ащ

мэхъанэшхо ил, — ело Татьяна Токаревам.

Сэкъатныгъэ зилэ клэлэцыкълухэр адрэхэм ягъусэхэу еджэнхэм пае шылкълэхэм джырэклэ яусэх. Клэлэцыкълу лыгыплэхэми, гурыт еджаплэхэми зипсауныгъэкълэ илэгъухэм аклэмыхэхэр аштэнхэм зыфагъэхъазыры. Ау ар лэшлэхэу цытэп. Общественнэ движениеу «Народный фронт» зыфилорэм и Адыгэ шьолъыр къутамэ иактивистхэм «Веснушки ремли» зыфилорэ фестивалым клэлэцыкълухэр зэфэдэнхэмклэ шлуагъэ пылъэу алытэ.

ПИАТЫКЪО Анет.

Сурэтыр лэшынэ Аслъан тырихыгъ.

Хэгъэгу ззошхор къызежыагъэр ильэс 75-рэ хъугъэ

Нэпэеплъ лъаплэх

Ильэс 75-кълэ узэкълэлэбжымэ зыкъэзыштэгъэгъэ ззошхом зыпсэ щызытыгъэхэу, зикълэлэгъу-ныбжыкълэгъу ежъэстафэ щыфэгъэгъэ цыфхэр тэзыгъашлэу, танэлу кыкълэзгъэуцохэрэр дзэклол писъмэ тхьапэхэр арых.

Щэнэбз цыкълухэу, гъожышэ-сэпашьохэу, арыт хьарыфхэр кылпхыжыныр кын хъоу пкължыгъэхэу, зэрэзетелъ кылплэхэр зэгочыгъэхэу, хьазабым чыгоу зэгучыгъагъэр гум къагъэкълужыгъэу ахэр гъэпсыгъэх. Адыгеир цыкълуми, лыхъужхэмклэ бай. Хэгъэгу ззошхом имашло гъэклосэгъэным ыккы нэмыц техаклохэр яб игъэзыхъэжыгъэнхэм адыгэхэр зышхьасыжынычъэу хэлэжыагъэх — нахыбэм къагъэзэжыгъэп, арыба непэ ильэс 75 — 70-рэ зыныбжхэм янахыбэр тынчъэу, нызэкъо клалэхэу, пшъашьэхэу кызкълэ-тэджыгъэхэр. Псэр атызэ Хэгъэгур къаухъумагъ. Щалагъэу, цыфыгъэу, лпыгъэу, гугъэ инэу Теклоныгъэр кызырэдэ-хыштымклэ ялагъэр зэрэиныгъэр тшлэш мэхъу дзэклол тхыгъэ тхьапэхэм тяджэ зыхъукълэ.

Лъэшэу сафэраз

Сыныбжэ ильэс 85-рэ зэхъум зэкълэ кысфэгущылагъэхэм «тхьашъуегъэпсэу» ясэлэ. Адыгэ Республикэм и Лышхъэу А. К. Тхьакълуцынэм, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу В. И. Нарожнэм, Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу М. Къ. Къумпъылым, Къэбэртэе-Бэлъкъарым и Лышхъэу Ю. А. Кълуаком, Къэрэщэе-Щэрджэсым и Лышхъэу Р. Б. Темрезовым, Дагыстан Республикэм и Лышхъэу Р. Х. Абдулатиповым, Чэчэн Республикэм и Лышхъэу Р. А. Кадыровым, Ингушетиэм и Лышхъэу Ю. Б. Евкуровым, Республикэу Темыр Осетиэм — Аланиэм и Лышхъэу В. З. Битаровым, Къалмык Республикэм и Лышхъэу А. М. Орловым, Краснодар краим игубернаторэу В. И. Кондратьевым, Ростов хэкум игубернаторэу А. М. Голубевым, Абхъазым и Президентэу Р. Д. Хаджимбэ кызырэфэгущылагъэхэмклэ лъэшэу сафэраз. Гупыкълушхо зилэ общественнэ лофышлэу, 2002 — 2007-рэ ильэсхэм Адыгэ Республикэм и Президентыгъэу Хъ. М. Шъэумэным урысыбзэкълэ том 20 хъурэ ситхыгъэ зэхэуагъэхэмрэ клэлэцыкълухэм атегъэпсыхъэгъэ тхылърэ сиюбилей ехъулэу кызырэдигъэкълугъэхэм, юбилеим епхыгъэ лофтхьабзэхэм язэхэщэнклэ ахъцэ лэпылэгъу кызырэситыгъэм афшл лъэшэу сызэрэфэразэр есло сшлоигъу. Джаш фэдэу къэралыгъо, общественнэ организациехэм, къэралыгъо телерадиокомпаниеу «Адыгея» зыфилорэм, республикэ, къэлэ, муниципальнэ гъэзетхэм яредакциехэм, кысфэгущылогъэ, гушылэ фабэхэр сфэзылогъэ тхылъеджэмэ «тхьашъуегъэпсэу» ясэлэ.

МЭЩБЭШІЭ Исхъакъ.

Яуахтэ щынэгъончъэным пай

Клэлэцкыкхэм япсауныгъэ зыщэгъэпытэрэ лагерэу «Кавказ» зыфилорэм МЧС-м илофышлэхэмрэ Общероссийскэ общественнэ организациеу «Всероссийское добровольное пожарное общество» зыфилорэмрэ къэралыгъо учреждениеу «Хъугъэ-шлэгъэ тхамыклагъохэм я Адыгэ республикэ Гупчэ» ягъусэу машо къэхъумэ узэрэзеклощтым фэгъэхыгъэ егъэджэнхэр щызэхашагъэх.

— 2016-рз ильэсым къалэм дэдыгъэхэу Адыгеим зыгъэпсэфыплэ-лэзэплэ лагеришмэ лоф щашлэ. Ахэр зэклары Мыекьопэ районым итых, — ело Мыекьюапэклэ ыки Мыекьопэ районымккэ дознователь шхъалэу,

МЧС-м и Гъэлорышланлэу Адыгеим щылэм икьюлыкыушлэу Завен Оганесян. — лэзэплэ-зыгъэпсэфыплэу «Кавказым» мэкьюогум и 1-м къыщегъэжъагъэу лоф ешлэ. Ар къызэ-луамыхызэ сабыеу къэклощтхэм

щынэгъончъэу загъэпсэфынымккэ лофтхъабзэхэр едгъэжъагъэх. Машо лагеришмэ къыщымыхъуным е машом зыкыштэмэ клэлэцкыкхэр зэрэзеклонхэ фаер агурыдгъэлоным тыпыл. Зыгъэпсэфыгъо уахтэр (сменэр) рагъэжъэным ыпэккэ ащ лоф щызышлэщтхэм апае машо къэхъумэ узэрэзеклощтым фэгъэхыгъэ едгъэжъэхэр зэхэтэщэх. Ащ даклоу клэлэцкыкхэм загъэпсэфынэу зацэхэккэ, псым узэрэщызеклон фаер еж лагерьхэм ялофышлэхэм, сабыи-хэм кьафэтэлэуатэ, ятэгъэлэгъу. (Тикорр.).

Загъэпсэфы ыки яшлэныгъэхэм ахагъахъо

Мыекьопэ къэралыгъо технологическэ университетым мэкьюогум и 20-м къыщегъэжъагъэу клэлэцкыкхэ лагерэу «Страна профессий» зыфилорэр къыщызэлэуахыгъ. Апшэрэ еджаплэм карьерэмккэ ыки профориентациемккэ и Гупч ары лофтхъабзэм клэщакло фэхъугъэр. 2015-рз ильэсым чъэпыогъу мазэм ар апэрэу зэхашэгъагъ. Ащ дэжым нэбгырэ 30 фэдиз къеклолэгъагъ, ахэр отрядиплэу гошгъагъэх.

— Джы нэбгырэ 50-м ехъу загъэпсэфынэу ыки яшлэныгъэхэм ахагъэхонэу тилагеръ къеклолагъ, — ело Мыекьопэ къэралыгъо технологическэ университетым карьерэмккэ ыки профориентациемккэ и Гупчэ ыки къызэлэуахыгъэ лагеришмэу Галина Измайлова. — Мафэ къэс темэ зэфэшхъафхэмккэ клэлэцкыкхэм лоф адэтэшлэ. Пчэдыжыр зарядкккэ етэгъажъэ, нэужым отряд пэпчэ ялофхэм ауж ехъэх, усэхэр, оредхэр зэхалэхэх, зэнэкьокху. Клэлэцкыкхэм ашлогъэшлэгъонэу, шуагъэ къытэу языгъэпсэфыгъо уахтэ афы-зэхэтщэныр ары пшъэралъ шхъалэу зыфэдгъэуцужьырэр. Зэрэцэфхэрэм нэмыклэу ап-

шъэрэ еджаплэм факультети 9 зэрилэр, сэнэхъат 27-м зэрэфагъэхъазырхэрэр къафалотэщтых, лъэныккэ зэфэшхъафхэмккэ шлэныгъэ зэзыгъэгъотырэ студентхэр къахлохэзэ клэлэцкыкхэм лоф адашлэщт, сэнэхъатэу зыфеджэхэрэм епхыгъэ мастер-классхэр къафашыщтых.

Мэфитфым къыклоцккэ клэлэцкыкхэр сэнэхъат зэфэшхъафхэм нэлуасэ зэрафашыщтхэм имызакъоу, нахъыжхэм афэдэу учреждение зэмилэужыгъохэм лоф ацашлэн амал ялэщт. Гушылэм пае, полицием икьюлыкыушлэхэм, тхылъеджаплэм илофышлэхэм, дизайнерхэм, клэлэцкыкхэр зыгъэхъужьхэрэ врачхэм афэдэу тлэ-

кырэ лоф арагъэшлэщт. Лъэныккэ зэфэшхъафхэмккэ шлэныгъахлэхэр арагъэгъотыщтых. Мыекьюапэ дэт предприятие-хэм ащышхэм ащэщтых, лъэныккэ зэфэшхъафхэмккэ зилофшлэн хэшлыкышхо физилэхэм нэлуасэ афашыщтых. Отряд пэпчэ клэлэпуйтлурэ вожатитлурэ ахэт. Мыекьопэ къэралыгъо технологическэ университетым истудентхэм ямызакъоу, гурыт еджаплэхэм яапшэрэ классхэм ащеджэхэрэми вожатэу лоф ашлэ.

Программэ гъэшлэгъон клэлэцкыкхэм афызэхэгъэуцагъ. Мафэ къэс чыплэ зэфэшхъафхэм зэрэщэщтхэм нэмыклэу, джэгуккэ шыклэм тетэу лекциехэм къафеджэщтых, къэшъонымккэ ыки оред къэлонымккэ флешмобхэр, къэгъэлэгъонхэр къарагъэшлыщтых. Отрядхэр зэнэкьокхушых, те-кьоныгъэ кыдзыхыгъэхэм шу-хъафтынхэр аратыщтых.

ПИАТЫКЪО
Анет.

Сурэтхэр лэжынэ Асплан тырихыгъэх.

Бэмэ лэпылэгъу афэхъугъэх

Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэхъумэгъэнымккэ и Министерствэ ипресс-кьюлыкыу къызэритырымккэ, аужырэ шапхэхэм адиштэрэ медицинэ лэпылэгъур республикэм щыпсэхэрэм нахъ арагъэгъоты хъугъэ. Блэкыгъэ ильэсыр пштэмэ, Адыгеим щыпсэурэ нэбгырэ минрэ шибгъурэм ехъумэ ащ фэдэу лэпылэгъу афэхъугъэх. Ахэм ащыщэу нэбгырэ 700-м ехъумэ аужырэ шапхэхэм адиштэрэ медицинэ лэпылэгъур республикэм ит учреждениехэм ащарагъэгъотыгъ.

Гъэклэжыным епхыгъэ программэу 2011 — 2013-рз ильэсхэм республикэм щагъэцккэ-гъэм сомэ миллиардрэ мини 184-м ехъу пэлуагъэхъагъ. Ащ къыдихэлъытагъэу псауныгъэр къэхъумэгъэным иучреждение 48-мэ игъэклотыгъэ гъэцккэ-жынынхэр ащашыгъэх, лэзэн-диагностическэ лэмэ-псыми 176-рз зэрагъэгъотыгъ. ГЛОНАСС зыфилорэ системэр лэпылэгъу псынклэм иашиныхэм арагъэуцагъ. Мы уахтэм къэралыгъо программэу «Развитие здравоохранения» зыфилоу 2014 — 2020-рз ильэсхэм ателъыта-гъэр республикэм щагъэцккэ. Сомэ миллиарди 3-м ехъу ащ пэлухъанэу къатлупщыгъ.

— Мы ильэсхэм къаклоцккэ Адыгэ республикэ клиническэ сымэджэщым сомэ миллион 98-рз зыпэлухъэгъэ гъэцккэ-жынынхэр щыкыуагъэх. Адыгэ республикэ клиническэ психоневрологическэ диспансерым чыплэ 40 зилэ стационар корпусыккэ къыщызэлэуахыгъ. Инэм район сымэджэщым иинфекционнэ отделение ыки хирургическэ корпусым игъэклотыгъэ гъэцккэ-жынынхэр ащыкыуагъэх, — къаты Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэхъумэгъэнымккэ и Министерствэ илофышлэхэм.

Адыгэ республикэ клиническэ онкологическэ диспансерым ирадиологическэ корпус игъэклэжынын аухыгъ. 2009-рз ильэсым федеральнэ целевой программэу «Юг России (2008 — 2012 годы)» зыфилорэм къыдихэлъытагъэу сомэ миллион 61,9-рз зыпэлухъэгъэ Адыгэ республикэ клэлэцкыкхэ клиническэ сымэджэщым хэт диагностическэ Гупчэ ашыгъ. Джащ фэдэу ыпэккэ зигугъу къэтшыгъэ федеральнэ программэм къыдихэлъытагъэу сомэ миллион 50,3-рз зыпэлухъэгъэ чыплэ 100 Адыгэ-кыалэ дэт сымэджэщым къыщызэлэуахыгъ.

(Тикорр.).

Хэгъэгъу зэошхом хэклодагъэхэр ащымыгъупшэнхэм тегъэпсыхъагъэу

Хэгъэгъу зэошхом къызежъагъэр ильэс 75-рз зэрэхъурэм фэгъэхыгъэу Адыгэ къэралыгъо университетым истудентхэм мэкьюогум и 22-м пчэдыжым сыхъатыр 4-м лофтхъабзэу «Шэф остыгъэр афыхэжъугъан» зыфилорэр зэхашэщт. Ащккэ къадырагъэштэнэу тистудентхэм Урысыем инэмыккэ апшэрэ еджаплэхэм иафэгъэзагъ.

— Непэ насыпшылоу упсэуным пае зищылэныгъэ зытыгъэхэр зэрэпшымыгъупшэрэм ишыхъатэу шэф остыгъэ зэхэгъан! Ахэм нэфэу къапыккырэмрэ нэфшъэгъо жъуагъохэм янэфынэрэ ти Хэгъэгъу зэрэщытэу зэлъарэгъэнэ! Шлэжым инэфынэ уиунэ, уиурам, уикъуаджэ, уикъалэ, зэрэ Урысыеу ащэрэбл! Клэщакло тызыфэхъугъэ лофтхъабзэмккэ кыдидежъугъэштэнэу тышъолъэлэу, — къыщело Адыгэ къэралыгъо университетым истудентхэмрэ иаспирантхэмрэ я Союз иджэпсалъэ.

Студентхэм игъоу зэралэгъурэмккэ, мэкьюогум и 22-м пчэдыжым сыхъатыр 4-м шэф остыгъэр зэклагъэнэныш, сурэт тырахын, заом хэклодэгъэ ялахыпхэм ацлэхэр атыхынхэш, сетым рагъэхъанхэ фæе.

Гъогу хъугъэ-шлэгъи 196-рз агъэунэфыгъ

2016-рз ильэсым имэзи 5 пштэмэ, Адыгэ Республикэм игъогухэм хъугъэ-шлэгъи 196-рз атэхъухъагъ, ахэм нэбгырэ 54-рз ахэклодагъ, 218-мэ шъобжхэр хахыгъэх. Гъогу-транспорт хъугъэ-шлэгъи 3-р — водителым ылыгъын фæе скоростыр тэрэзэу къызэрэхимыхыгъэм илажэ, нэбгыри 3-мэ шъобжхэр атэшагъэх. Щынэгъончъагъэм ибгырыпх зымыгъэфедэгъэ нэбгыри 3-ми шъобжхэр хахыгъэх.

Гъогурыкхоныр щынэгъончъэным, транспорт хъугъэ-шлагъэхэр ыки ахэм шъобжэу ахахыхэрэр нахъ маккэ шыгъэнхэм фэшл Адыгеим ишъолъыр мэкьюогум и 20 — 28-м профилактэкэ лофтхъабзэу «Скорость» ыки «Щынэгъончъагъэм ибгырыпх» зыфилохэрэр щыклоштых.

ПИАТЫКЪО Ичрам.
Полицием иподполковник.

Зыныбжъ имыкьугъэхэм зызэрауклыжырэм фэгъэхыгъэ къэбархэр мы аужырэ уахътэм нахьыбэ хьугъэх. Ащ бэмэ уарегъэгупшысэ, мыщ лъапсэу фэхьугъэр, ащкӀэ лажьэ зилэр гъэунэфыгъэн фаеу мэхьу. НахьыбэрэмкӀэ зыныбжъ имыкьугъэр компание дэй е сектэ горэм хэфагъэу, акъылыр зэщызгъэкӀорэ сайт горэм ихьы, имыщкӀэгъэ къэбархэр къырихыгъэхэу тегупшысэ.

Унагъом, ны-тыхэм бэ ялътыгъэр

Ау специалистхэм — физиологхэм, психологхэм, врачхэм зэралътэрэмкӀэ, мы лӀфыр къызэрыкӀоу щытӀ, тхьамыкӀагъом лъапсэу илэр тэ, нахьыбжъхэм, къытпкырэкӀы. Къэралыгъо статистикэмкӀэ федеральнэ къулыкъум зэфэхьысыжьыу

сауныгъэ изытет зыфэдэр ары тызӀплъын фаер, — елӀ гъэсэнэгъэмкӀэ Урысые академием физиологиэмкӀэ и Институт ипачӀу Марьяна Безруких. — Депрессие зилэ ны-тыхэм ясабий ипсихикэ, ипсауныгъэ дэгъун ылъэкӀыщтӀ, гукъау нахь

сэфырэр. Ны-тыхэм зэралътэрэмкӀэ, ар мӀкӀэ дэд, мӀфитӀумэ нахьышӀу.

ЯщӀнэрэ лъэныкӀор ыкӀи анахь шхьалӀу плъытӀн плъэкӀыщтыр ухьазырыныгъэ тэрэз зимылэ ыкӀи сабийхэм лӀф адӀпшӀэнымкӀэ хэукъоныгъэхшӀо зышӀырэ кӀэлӀегъаджӀэхэр зэрӀтӀлӀхэр ары. Марьяна Безруких зӀрилътӀэрэмкӀэ, педагогхэр зыщӀагъэхьазырхэр аплӀхэр аджаплӀхэм физиологиер ащӀагъэхьыжьырӀ, психологиер икурсхэр бӀкӀэ нахь макӀэ ашӀыгъэх. Ащ къыхӀкӀыкӀэ квалификация тэрэз зимылэ специалистхэр ВУЗ-хэм къачӀатӀу-щых. КӀэлӀэцӀыкӀухэм узэрэдзеклощтыр, уагурылӀн зэрӀфаер ахэм ашӀлӀрӀ.

ЗӀкӀэмэ анахь гухӀкӀыр, гумӀкӀыгъо шхьалӀэр зыныбжъ имыкьугъэ лӀтахьӀоу зызыукӀыжьыгъэхэм е ащ фӀдӀ гухӀлӀ зилӀагъэхэм япчӀагъэ илъӀс къӀс зэрӀхӀахӀорӀ ары. Сабыим, лӀтахьӀом ипсихическӀэ зытет зыфӀдӀэр псынӀкӀу гъэунэфыгъэн, тхьамыкӀагъо къэмыхьузӀ ащ лӀпылӀгъу уфӀхьун фае. ЧӀыплӀэ кӀын ифӀгъэ сабыим узэрэдзеклощт, узэрӀдӀэгущӀлӀщт шӀыкӀлӀм мӀхьанӀшхӀо ил. Нахьыбжъхэр ахэм атекуохӀу бӀрӀэ къыхӀкӀы,

ышӀыгъэм къызӀрӀӀорӀэмкӀэ, 2015-рӀэ илъӀсыр пштӀмӀ, гъогухэм къатехьухьӀгъэ хьугъэ-шӀагъэхэм ахӀкӀодагъэхэм нахьы зызыукӀыжьыгъэхэм япчӀагъэ нахьыб. Росстатим къызӀритырэмкӀэ, блӀкӀыгъэ илъӀсым ищӀылӀ мазӀэ къыщегъэжьагъэу чӀӀӀӀӀӀӀ нӀс Урысыем щыпсӀурӀ нӀбгырӀ мин 21,3-мӀ зауӀкӀыжьыгъ. Ащ егъӀпшагъэмӀ, гъогухэм къатехьухьӀгъэ авариехэм ахӀкӀодагъэхэм япчӀагъэ мин 20-м ехьу. 2014-рӀэ илъӀсым ДТП-хэм нӀбгырӀ мин 23,9-рӀэ ахӀкӀодагъ, зызыукӀыжьыгъэхэм япчӀагъэ мин 22,9-м кӀахьӀщтыгъэ. Узым ымыпхыгъэу зидунай зыхьӀожьыгъэр нӀбгырӀ мин 137,1-рӀэ мӀхьу, ахэм ащӀыщӀу зылӀэ зытӀезыщӀежыгъэхэм япчӀагъэ нахьыб.

ГъӀсӀэныгъэмкӀэ Урысые академием икоординационнӀ советрӀ РАН-м медицинӀэ шӀӀэныгъэхэмкӀэ иотделениерӀ бӀмышӀлӀу ялӀгъэ зӀхӀэсыгъом информационнӀ технологиехэм сабийхэм япсауныгъэ изытет иягъэу екӀырӀм щытегушӀылагъэх. АщкӀэ лъэныкӀо шхьалӀэхэр агъӀнӀфагъэх.

— АпӀрапшӀлӀу ны-тыхэм яп-

Мы аужырӀ илъӀсхэм гумӀкӀыгъо шхьалӀу къӀуцугъэхэм ащӀы зыуукӀыжьын зӀрӀплӀӀыщт шӀыкӀлӀхэр зӀрытхӀгъэ сайтхэм лӀтахьӀохэр бӀрӀэ арыхьӀэху, ащ ыужым къатыбӀу зӀтет унӀхэм закьырадзыхьӀу е мӀшӀокум зычӀадзӀжӀу къызӀрӀхӀкӀырӀ.

псынӀкӀ, дӀкӀояплӀм къепкӀлӀхы, дӀепкӀае, мӀщхы. Ар тым ыгу рихьырӀп, тутынӀу ылӀгыр чӀедзышӀ, илӀфыгъэ дысӀу релӀ: «СыкӀыпхӀоштышӀ, зӀ зы чӀыплӀ иуцу». Ны ныбжыкӀлӀр сото-вӀэ телефонымкӀэ мӀгушӀылӀ, ащ игъусӀ пшӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ зыгорӀ рилӀонӀу фаеу янӀ зыфегъӀазӀ, ау адрӀр дысӀу къыдӀгушӀылӀ: «ЗӀ сшӀхьӀэ икӀ, силӀф зӀхӀэ-сӀгъӀф». Ар елӀшӀ, нӀгушӀлоу, зӀ мыхьугъэм фӀдӀу икӀӀбар педзӀжы. Мыщ фӀдӀэ зекӀуакӀлӀр зӀрӀмытӀэрӀзыр ны-тыхэм къагурылӀн фае, шӀуисабийхэм агу пышӀумыут, рӀхьатӀу шӀуадӀгущылӀ, ягумӀкӀыгъо зӀжӀугъашӀ.

«гъӀшӀлӀгъонхэм» къащӀлӀу алозӀ зыныбжъ имыкьухэр хӀкӀуадӀх, тинӀушӀырӀ мафӀ лъызыгъӀкӀо-тӀщтхэр чӀӀтӀнӀх.

— НепӀэ щылӀэ сабийхэр дунӀтӀлӀм щӀӀсӀу. Зыр — тыкӀэ-зыуцухьӀэр дунӀаир, ятӀонӀэрӀ — онлайныр ары. Зыныбжъ имыкьугъэхэм ащӀыщӀр чӀӀи мафи ямылӀу Интернетым кӀэ-рысых, психикӀэр зӀщызгъэкӀорӀэ къэбархэр сайт зӀфӀшӀхьафхэм къарахы. АрышӀ, зӀрӀ-тӀфӀлӀӀкӀу ащ тыпӀуцужьын фае, — елӀ Интернетым хӀхьӀо-ныгъэхэр ышӀынхэмкӀэ Фондым идирикторӀу Галина Солдато-вам.

Росстатим къызӀритырэмкӀэ, блӀкӀыгъэ илъӀсым ищӀылӀ мазӀэ къыщегъэжьагъэу чӀӀӀӀӀӀ нӀс Урысыем щыпсӀурӀ нӀбгырӀ мин 21,3-мӀ зауӀкӀыжьыгъ. Ащ егъӀпшагъэмӀ, гъогухэм къатехьухьӀгъэ авариехэм ахӀкӀодагъэхэм япчӀагъэ мин 20-м ехьу. 2014-рӀэ илъӀсым ДТП-хэм нӀбгырӀ мин 23,9-рӀэ ахӀкӀодагъ, зызыукӀыжьыгъэхэм япчӀагъэ мин 22,9-м кӀахьӀщтыгъэ.

ДысӀу, жӀалымыгъэ хӀлӀӀу шӀузадзеклоклӀэ, нӀужым кӀӀух дӀӀ фӀхьун зӀрилътӀӀыщтыр пстӀуми шӀугу ишӀуубыт, хӀу-кӀоныгъэхэр шӀумышӀы.

Ащ дакӀоу, непӀэ щылӀэ ны-тыхэм янахьыбӀр лӀфшӀӀӀӀӀ дехьыхы, яунагъо зӀралыгъыщт ахьщӀр къагъэхьӀӀӀӀ пылӀых. А уахьтӀм ясабийхэр ащӀӀгупшӀх, аналӀ атемытӀу ахӀр ежӀежырӀу къэхьух. Мыщ дӀжым зыныбжъ имыкьугъэм упчӀлӀ-жӀӀгъу къыфӀхьун ылӀгъотырӀп. ШӀыпкӀӀэ, непӀэ щылӀӀкӀм ны-тыхэм кӀынышхӀо алӀӀгъу, лӀфшӀӀӀӀӀ улуытӀу, лӀжӀапкӀэ къ-

Мы аужырӀ илъӀсхэм гумӀкӀыгъо шхьалӀу къӀуцугъэхэм ащӀы зыуукӀыжьын зӀрӀплӀӀыщт шӀыкӀлӀхэр зӀрытхӀгъэ сайтхэм лӀтахьӀохэр бӀрӀэ арыхьӀэху, ащ ыужым къатыбӀу зӀтет унӀхэм закьырадзыхы-жӀӀу е мӀшӀокум зычӀадзӀжӀу къызӀрӀхӀкӀырӀ. Интернетым ащ фӀдӀэ къӀбар къызыгъахьӀхэр гъӀунафыгъӀнхэм хӀбзӀ-ухьумӀкӀо къулыкӀухэм аналӀ тет. АнахьӀу гукъаор ахэм зы-ныбжъ имыкьухэрӀ зӀрахӀтхэр ары. Ахэм язекӀуакӀэ зӀрӀмы-тӀэрӀзыр агурыгъӀолӀгъӀӀӀӀ мыщ дӀжым мӀхьанӀшхӀо ил. АщкӀэ ны-тыхэм, ныбдӀжӀгъухэм, кӀӀлӀ-егъаджӀхэм бӀ япхыгъэр. «Зы-укӀыжъ» зылӀрӀм уедӀлӀнӀу щы-тӀп, дунӀаир дахӀ, гъӀшӀлӀгъоны, ори уныбжыкӀ, ушӀылӀныгъэ гъогу еогъӀжӀэ кӀодый — ащ нахь тхьагъо щылӀа!

ВЦИО-м зӀхищӀгъэ уплӀӀ-кӀунхэм язӀфӀхьысыжыхэм къы-зӀрагъӀлӀгъуагъэмкӀэ, Урысыем щыпсӀуэхэрӀм япроцент 13-м кӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ зызӀраукӀыжьы-рӀр джырӀ лӀтахьӀохэм ягумӀ-кӀыгъо шхьалӀу алӀытагъ, про-цент 35-р зӀрегупшысӀрӀэмкӀэ, сабийхэм мыщ фӀдӀэ лӀзӀбӀкӀу ашӀыным лъапсӀэ фӀхьугъэр нар-котикхӀмрӀ алкогӀолымрӀ, про-цент 25-мӀ компьютӀр джӀегун-хэм, процент 21-мӀ унагъом зӀгурылӀоныгъэ зӀримылӀым тхьамыкӀагъохэр къаӀӀӀыкӀлоу ало, ялӀгъухэм е шӀу алӀӀгъу-гъэм зӀрагурымылӀохэрӀм къы-хӀкӀыкӀэ кӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ зыукӀы-жын ылӀӀӀӀыщтӀу процент 17-м алӀытӀ.

ЧӀыплӀэ кӀын ифӀгъэ лӀтахьӀом мыщ дӀжым лӀпылӀгъу уфӀхьун зӀрӀфаер зыщӀышӀумыгъӀгъупш, ащкӀэ анахь шхьалӀэр унагъор ары.

**ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.**

адӀрӀхэм ар агу раубытӀ. Еджа-плӀм ылӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ щысӀэ къӀт-хьын: кӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ я 4-рӀэ классым ис пшӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ ин-джылызыбзӀр тӀрӀзӀу къызгу-рымылӀорӀм мыщ фӀдӀэ гушӀылӀхэр релӀх: «Я 5-рӀэ классым уихьан-кӀэ сыгугъӀрӀп». Ащ къыхӀкӀы-кӀэ а педагогым иурокхэм кӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ ащышӀнӀ мӀхьу, инервӀхэр зӀщӀӀӀх. Джыри щысӀэ къӀтхьын: тучаным чӀӀ-хьӀгъэ ным тымрӀэ шӀӀӀожьые цӀыкӀумрӀэ ежӀх. Сабыир цӀыф

мыхьӀу упсӀун плӀӀӀыщтӀп. Ау, сыд фӀдӀу щытми, уиса-бий уналӀ тебгъӀтын, ащ игу-мӀкӀыгъохэм защӀыбгъӀгъӀозӀн фае. ЕтӀанӀ ал-анасын оложьы-кӀэ, пкӀэ илӀжыщтӀп.

ЗипсихикӀэ зӀщыкӀогъэ са-бийхэм япчӀагъэ зӀрӀхӀхьагъӀр къело профессорӀу Владимир ЧубаровскӀм. МӀшӀоку гъогу-хэм атет поездхэм явагонхэм запагъанзӀ («защӀепинг» зӀрӀ-джӀхӀэрӀ) е щылӀӀӀныгъэмкӀэ щынагъоу щыт «селфир» чӀыплӀэ

Ищытхъу аригъагозэ лэжъагъэ

Непэ кызнэсыгъэм лъытэ-ныгъэ фашлэу Хьалъэкъуае щыпсэурэмэ игугу къашы Мэщфэшл Фатимэт Шъалихъэ ыпхъум. Апэу колхозыр къуаджэм зыщызэхашэм хэжъагъэ-хэм ащыщ, ащ игъэпсын янэ-ятэхэр альэкл къамыганэу хэлэжъагъэх. Фатимэт ятэу Шъалихъэ апэрэ клэлэегъаджэу къуаджэм дэсыгъэмэ ащыщыгъ. Динлэжъыным хэшылкышхо фызилэ цыфэу ар щытыгъ. Зыгу мыкъабзэу къуаджэм дэс-хэм нэбгырэ хые пчъагъэу бзэгу ахызы лажы хьакыи зимылэу хьапс арагъэшлыгъэмэ Шъалихы ахэфагъ, дащи, кы-гъэзжыгъэп.

Мэщфэшл Шъалихъэ Хьалъэкъуае изакъоп зычашлэщтыгъэр. Адрэ адыгэ къуаджэхэм ащ идиншлэныгъэ цыфхэм щалыгъэлэсэу, ащалытэу щытыгъ. Цыф лэжъэкълэбэмэ Шъалихъэ ишлуагъэ аригъэкылгъ. Лажъэр хьакърэ зимылэ лэжъэкълэ-псэокло лыжъхэу Лъэпцлэ-рышэ Мац, Дэгумыкыо Лахъу, Хэжъ Мэт зарагъэуытхэм, Шъалихъэ шыжъатэу афэуцуи, къаригъэтлупшыжыгъагъэх. Ащ изекълэуагъэ агу рыхыгъэп бзэгухъэхэм. Тхылъ нэпцл фатхи хьапс арагъэшлыгъагъ, ау зи имыхъакъэу кычлэкли, къатлупшыжыгъ. «Троцкист» алуи ыужым пальхъагъэмэ зи кыземыкым, зэрэфэндгыгъэр бзэ-

гухъэмэ кыфалэтыжыи, иклэрыклэу хьапс арагъэшлыжыгъагъ. Шъалихъэ диншлэныгъэмрэ адыгабзэмрэклэ езыгъэджэштхэ клэлэегъаджэхэр зыжъагъэхъазы-рырэ курсэу Екатери-нодар апэрэу щызэхашэ-гъагъэмэ щеджагъ. Хьалъэкъуае дэтыгъэ училищыр кылухыгъ, къоджэ мэщытым или-мамэу лф ышлагъ. Ефэнд лэнатлэм даклоу, Шъалихъэ клэлэегъаджэуи лф ышлагъ. Ащ художественнэ произ-ведениехэр, усэхэр ытхыгъэх. Джащ фэдэу драма-тическэ произведение цы-кълухэри илагъэх.

Шъалихъэ ишхъэгъусэу Чэбэхъан лъфыгыш илэу изакъоу къэнагъ. Сабыйхэм яплун, ялэ-жыин, яегъэджен Чэбэхъанклэ псынклэгъуагъэп. Колхоз губ-гом чэчи мафи имылэу лэ-жъагъэ. Ным лэпылэгъу езы-тын закъоу унэм исыгъэр ана-хыжъэу Фатимэт арыгъэ. Ащ ятфэнэрэ классым исэу еджэ-ныр ыгъэтлыгъыгъ, янэ лфышлэ зыкълэ, ежъ клэлэцылкълухэм ахэсыщтыгъ. Фатимэт тлэклэ зыкылэтыгъэу янэ идунай ыхъожыгъ, сабытлур кыльэ-хэнагъ. Ильэс 14 ыныбжыгъэр колхозэу «Путь Ильича» зы-

чэпэ натрыф хьасэм ухэсыгъа?»

Зы ильэсым нахы адрэ ильэсым натрыфэу звенэм хэт-хэм къахыжыгъэр нахыбэ

филорэм зыхахъэм, натрыфлэжъэ звенэм хэтыгъ. Гектарэу ылэ-жыгъэм натрыф центнер 75-рэ кырихыжыгъ. Пшэшэ ныбжыкълэм илофшлэклэ колхоз правлением ипашэхэм уасэ фашлэ, натрыф звенэм ипашэу ашлыгъ.

— А ильэсым нахъ кьин слэгъоу кыхэкылгъэп, — ело Фатимэт. — Звенэм урипашэ хумэ, зэкълэми анахъ учанын фэагъэба. Пчэдыжыгъэр нэф кьэмышъэу сыкъэтэджиты, клэлэцылкълухэм ашхышт гьомылапхъэр кьэсшыты, тыгъэр кы-кьокылгъо имыфэу натрыф хьасэм сыхахъэщтыгъэ. Звенэм хэт сипшэшэгъухэм кысало-щтыгъэ: «Арэп, Фатимэт, ны-

ашызэ лэжъагъэх. Лэжъакло-хэм, тугыныр ашлэнэу зыхахъ-хъэм, Мэщфэшл Фатимэт колхозым итутынлэжъэ бригадэ хагъэхъагъ. Мыщи чанэу зы-кышигъэлэгъуагъ, тугын бэ-гъуагъэ кьэхыжыгъэнымклэ щызэхашэрэ зэнэкьокъум ренэу апэ итэу кыхыгъ. Зы ильэс кыхэкылгъэп тугын гектарэу ылэжыгъэрэ центнер 20 — 25-рэ кыримыхыжъэу. Бригадэм хэтыгъэхэ лэжъэкълэ чанхэу Тхьалл Мэлэхъан, Кьошк Аминэт, Жэнэлл Аминэ, Ереджы-бэкьо Хьащэ янэкьокъоу бэрэ кыхэкылгъ. Ахэми яхъа-сэхэм тугын бэгъуагъэ кьара-хыжыщтыгъ.

— Тугыныр кьэбгъэкыныр

лоф псынклэп, — ело Фатимэт, — ау зэкълэми анахъ лфэу мыщ хэлъыр тугыным иблэн ары. Ащклэ Фатимэт теклон бригадэм кыхэкылщтыгъэп. Зы мафэм тугын блэр 45 — 50-м нигъэщтыгъ.

Фатимэт чанэу зэрэлажъэ-рэм пае районым зэлуклэшхо щашымэ, рамыгъэблагъэу кы-хэкылгъэп. Ащ илофшлэклэ осэ-шхо фашлэ, тугынлэжъэ лэпэлэ-сэр 1957-рз ильэсым Москва ВДНХ-м агъэкълэагъ, ащ джэрэ медали кышчыфагъэшшошэ-гъагъ.

Фатимэт общественнэ лфшлэнми хэлажэщтыгъ. Пчъа-гъэрэ Адыгэ хэку, район, къоджэ советхэм ядепутатэу хадзыгъ. Ильэс 45-м кьэхъоу чанэу лф зэришлагъэм пае наградэ лъаплэхэр кыфагъэ-шшоагъэх: медальхэу «За доб-лестный труд», «лофшлэным иве-теран», тамыгъэхэу «Комму-нистическэ лфшлэным илэ-жъэкълэ пэрыт» зыфилэхэрэр. Щытхэу тхылъ зэфэшхъафэу кырапэсыгъэри маклэп.

Джары Мэщфэшл Фатимэт зышлэхэрэм, лф дэзышлагъэхэм ащ игугу зафэлшыклэ щылы-чим хэшылкыгъэм зыкылфа-гъадэрэр. Гушылэ дахэхэу фал-охэрэр кълэчлэкълэ, ылэшхы-тлуклэ кызэрилэжыгъэм зэкълэ зышлэрэ цыфхэр егъэгъушлэ. Псауныгъэ пытэ илэнэу, ип-хьорэлфхэм яхъяр нэмыкл ымылэгъоу бэрэ щылэнэу ащ фэтэлэ.

ХьОДЭ Сэфэр.

Хьалъэкъуай.

Сурэтым итхэр: **Мэщфэшл Фатимэтрэ ипхьорэлфхэр.**

Клэлэ нэшхэ од ищыгъэ го-хыр гуцылэрыеу щытыгъэп. Сыд фэдэ лф акъылыгъэ хэлэу екълэклэ кыфигъоты-ным пылгыгъ. «Куохъаур зы-щыбэм акъылыр щымакл» — а гушылэжым имэхъанэ илэгъ-хэм щысэу кьафыхыщтыгъ.

Зигугу кьэсшырэр заом ыпэкълэ Псэйткыу дэсыгъэ Нат-хэу Хьис Джанчэрые ыкьор ары. Зэо фыртэным ипчэгу шыпкыгъэ итэу хэгъэгур кы-ухъумагъ. Сталинград дэжъ щыт псэуплэу «Красный Октябрь» зыфилорэм щыкълэу лыгъэгъэ зэошхом лыгъэ щызэрихъэзэ экълэдагъ. Псэйткыу гурыт еджа-плэм бэмышлэу Хьисэ мы-жъобгъу кышчыфызэлэуахыгъ.

Нахыжъхэм кызыралотэ-жырымклэ, иклэлэгъум кышче-гъэжъагъэу Хьисэ зэфагъэ, шыпкыагъи, гуклэгъуныгъи хэ-лыгъэх. Цыфышлэ дэдагъ, на-хыжъхэм лъытэныгъэшхо афи-шыщтыгъ.

Хьисэ кызызырхъуагъэр

Лыгъэр аджалым щыщтэрэп

мэкъумэщышлэ унэгъо лужэу кызырыкълэу Псэйткыу дэсыгъ. Нэбгырибгъу хуштыгъэх: ны-тыхэр, зэшитфыр, зэшыпхъуи-тлур. Шэн шлагъохэу, зекълэ-шылкэ дахэхэу ны-тыхэм ахэ-лыгъэхэр унагъом исхэм хэбзэ-бзыпхъэ афэхъуагъэх. Сабый-хэм ащыщхэр джыри цыкълухэу нымрэ тымрэ ядунай ахъожы, ялфыгъэхэр язакъоу къэнэгъа-гъэх. Лэшлэхыгъэп клэлитфымэ яфэлэ-фашлэхэр гъэцкълэгъэнхэр, унагъор зехъэгъэныр. Гъунэгъу шыузыр мафэ горэм алыплъэ-нэу унэм зехъэм, ыльэгъугъэр шлогъэшлэгъоныгъ. Щагури, унэ клэцылэри кьэбзэ-лъабзэх, зэ-шыпхъухэр мэлпэрыхъэх. Джары плуныгъэм мэхъанэу илэр — ибэу кьэнэгъэ унагъом ис-хэм алэ зэкълэдагъэу, зэфэгъу-мэкълэжъхэу ильэс кьинхэр зэпачыгъагъэх, игъо кызысым, пшъашыи клэли унэгъо дахэ-хэр ялэхэ хуэгъэ.

Хьисэ инасып кыхыгъэп кышчыныш, унагъо ышлэнэу, ищылэныгъэ клэлэ шлагъом клэко хуэгъэ. Псэйткыу ильэсипплэ еджаплэр кыуухи, Афыпсыпэ еджэныр щылыгъэкълэтыгъагъ. Ныбжыкълэ дэдэу колхозэу «Псэйткыу» хахы, учетчикэу лфшлэныр щыригъэжъэагъ. Етланэ счетоводэу агъэна-

фэ, колхоз правлением хадзы.

1941-рз ильэсым кьулыкьур Владивосток щыхынуэу дзэм ащэ ыкли хы лъэсыдзэм хэфэ. Хьисэ мыщи щысэтэхыплэу зыкышигъэлэгъуагъ, боевой ыкли политическэ ухъазырыны-гъэм иотличникэу кьулыкьур ехыи. Бэ темышлэу сержант еджаплэм агъакло, курсант мэхъу.

Кьулыкьур ыхызы Хьисэ Бжыхъэкьояклэм щыщ клэлэу Шьэо Рэщыдэ локлэ. Лъэшэу зэрэгъэгъуагъэх, Адыгеим кы-ратхыкылгъэ письмэхэм арыт-хэ кьэбархэр зэфалатэщтыгъэх. Бэ темышлэу нэмыцхэр тыхэ-гъэу кызытебанэхэм, тидзэхэр кызыэкълэуагъэх. Пыир Москва екълэуагъ, ау илоф кызымыкым, Сталинград кьэ-пшыплэу ыублагъ. Сталинград кьэзыухъумэхэрэм Хьисэ ахэ-фэ. 1942-рз ильэсым зыфэдэ кьэмыхъугъэ зэошхохэр кьэ-лэм кышчызэкълэблэх. А уахътэм хы лъэсыдзэм ихэушхъафы-кылгъэ я 92-рз шхончэо бри-гадэрэ Лениным иорден зы-шъошэ я 62-рз гвардейска-дзэмрэ зэхашэхэу аублэ. Ахэр Сталинград километрэ 12-клэ пэчыжъэ поселкэу Рабочэм щылагъэх. Мы чыплэм зэныб-джэгъухэр, Рэщыдэрэ Хьисэ-рэ, щызылэкълэжыгъ.

Нэфшъагъом унашэу кьати, хы лъэсыдзэр Волгэ зэпырыклэу

ыублагъ, Хьисэ апэрэ купым хэтыгъ. Зэоллэу псыхъом зэпы-рыкылгъэхэр хъотэ цыкълэу «Банний» зыфилорэм щызэлэ-клэжыи, заор зышчыжъотым екълэуагъ. Етлупшыгъэу нэмыц-хэр кьаоштыгъэх. Жъугъэу зэхэтхэу кьаклорэ танкхэм лъэ-сыдзэр аклэпхъэгъагъ. Хьисэ танкитлэу егъэфыкьы. Ящэнэрэми зеом, пшъэхъоу телъыр зэпи-ути, ащ гьогур эпигъэлыкылгъ ыкли адрэ танкхэм кълэплэ-ямылэжъэу зыхъуклэ, лъэс зэ-оллэхэм оныр адаублэ.

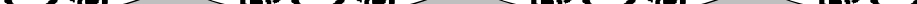
Типулетчикхэм ащыщ кы-заулэклэ, Хьисэ ащ ипулетмет зылуедзэш, щэхэр пый зэоллэхэм атырепхъаклэх. А мафэм уцэ-гъуипшлэ нэмыцхэр кылыгъэх, ау ыпэкълэ кылыкълэотэнхэ альэкылгъэп, дэпкъ пытэм фэдэу тизэоллэхэр ахэм апэлутыгъэх. Нэужым тисаперхэм унашэу афашлэ пым ылыгъ чыплэм лагымэхэр ашагъэуцугъэх. Нэ-ужым пым эпшылагъэх. Хьисэ гранат зэхэлхэгъэр фашистхэм захидзэкълэ, игъусэхэри елы-хэш, миномет «набгъохэр» зэхакъутэх. Нэмыц зэоллэ ыкли офицер пчъагъэмэ апсэуахы, фыкьогъэ хъатэ ямылэу кьэ-кълэжыгъ.

— Ротэу Хьисэрэ сэрырэ тызхэтыгъэм унашэу кьыфа-шыгъ псэуплэу Красный Ок-тябрь зыцлэр ыштэнэу, — ыгу кьэкълэжыгъ Шьэо Рэщыдэ. —

Тыдэкли гьогум нэмыцхэм ла-гымэхэр кычлалэхъэгъагъэх. Ротэр ыпэкълэ лыкълэотэнэу ежъагъ, ау лагымэхэр кьаох, тизэолл-хэр хэклэуагъэх. Гьогум пхыры-кыллэ фэшлыгъэн фэагъэ. Ежъ ишлоигъоныгъэкълэ лфым Хьисэ фежъагъ. Сержантыр мэ-цуахэу, лагымэхэр кычлэхыи, кьэмыонхэу ешлых. Фашистхэм кызашлэм, зэпымыоу кьэохэу аублагъ, ежым ылэгъэ пчъагъэ зэрэтелъэу сапер лфшлэныр зэ-пигъэгъэп, лагымэхэр зэкълэ кычлэхыгъэх. Хьисэ кызыэлэуи-хыгъэ гьогум тизэоллэхэр ры-кълэуагъэх, унашэу ялэри агъэ-цэклагъ, ежъыри а чыплэм шы-хэкълэдагъ. Адыгэ къоджэ цыкълэу дэклэуагъэ клэлэм лыгъэу зэ-рихъагъэм ишлуагъэкълэ полкым ибатальонхэр илыхи, нэмыц-хэм ыпыталлэ зэхакъутагъ ыкли псэуплэу Красный Октябрь шхъафит ашлыжыгъ. Натхэу Хьисэ ихъадэ Сталинград ца-гъэтлыгъыгъ.

Къуаджэу Псэйткыу иурамэу «Амбулатория» зыфалэщтыгъэр тырахыжыи, лыхъужыым ыцлэ фаусыгъ. Шэжэ зэхэхъэм кьэ-кълэлэгъагъэх район админи-страцием илэшхъэтет игуадзэу Я. А. Ярахмедовыр, район де-путатхэм ятхъаматэу А. А. Хьа-титэр, районым инструкторэу М. К. Жанэр, ветеранхэм ярай-он совет итхъаматэу Н. Дж. Бэгугъэр, Афыпсыпэ къоджэ-зэхэт псэуплэм илыкълэу М. А. Ганиевыр, Хьисэ илахылхэр. Теклоныгъэм и Мафэ кьэгъэ-благъэгъэнымклэ Натхъом ыкли ащ фэдэхэм лыгъэу зэрэхъа-гъэм шлогъэшхоу кыхыгъэр зыфэдэр кьэгъуагъэхэм ха-гъэунэфыкылгъ, кьэгъагъэхэр мыжъобгъум клэралхъагъэх.

ХьУЩТ Щэбан.

Къушъхьэр къэджэ, о усакъыщтмэ

(Къызыкълэуэ мэкъуогум и 17-м къыдэклэуэ номерым ит).

Иальмэкхэр зэхэщыхьэгъагъ. Ахэм мылэу къатыришы-хьагъэр хульфыгъэхэм тырау-ути, ашхыщхэр къыдахыгъэх. Цыфхэр нахь къэчэфыжыгъэх, нахь зыкъашлэжыгъ. Сыбыр чыиэм ыпсыхьагъэхэр темыр гъэмэфэ «чыиэм» зэригъэщыгъэхэр агъэшагъэзэ зэсэмэркъэуштыгъэх. Ау бащэрэ шысхэмэ, зыкъалэтыжы-ным зэрэдэщыхьахыщхэр ин-структорым дэгъоу ышлэщыгъ. Ащ цыфхэм джыри зэ агу къыгъэклыжыгъ къушъхьэм зэрэщызеклонхэ фаехэр. Зэрэщытыгъэхэм фэдэу ыгъэу-цужьхы, ежыыр апэ итэу, зи-чэзыу къушъхьэгыр «аштэнэу» ежыжыгъэх.

Ошутенэ дэклаехи осыхьотышхом пхырыкыхэзэ, тыгъуж куп лүклагъэх, ахэм чыиэм хэ-щтыхьэгъэ чэмхэм ащыщ зэб-гыратхьызэ ашхыщтыгъ. Цыф-хэм къапыллыгъэхэп, ау ашъ-хьэхэр къалэтыхы, зэхэщтыхьа-гъэхэу клорэ туристхэр зэрэб-лэкыхэрэм къепллыгъэх.

Жыбгъэр зэупабжъэм...

Ошутенэ ыкыбклэ жыб-гъэр нахь къышылэсагъэу къа-щыхьугъ. Джыри аклунэу къэ-нэгъэ километрэ пчъагъэр зы-фэдиным нахьыбэрэ къыклэуп-члэхэу рагъэжыагъ. Цыфхэр пшыгъагъэх, чыиэмрэ жыб-гъэмрэ афыримыкъужьынхэм тещыныхьэщтыгъэх. «Джыри бэрэ тыклошта?», «Зыгъэпсэфы-плэм тынэса?» — упчлэхэр зэ-пыуштыгъэп. «Зыщыдгъэпсэ-фыщт чыплэр джыри чыжъэ!» — эклэми зэхахынэу арило-щтыгъ И. Бормотовым. Цыфхэр мыщ фэдэ къыныгъо зифэхэклэ, умыгъэгугъэхэмэ зэрэнахьышлур ащ дэгъоу къыгурылоштыгъ. Ары къэуцуплэу Цыцэр мычыжъэ-жыгъэми, шьыпкъэр зыклари-мылоштыгъэр.

Аужырэ бгъэу зыдэклоещхэр лъэагъэп. Цыцэ нэсынхэклэ къэ-нэжыгъагъэр метрэ 200. Апэклэ сэснэй мэзыр къэлъагъоштыгъ. Пшыгъэхэм агу къыдицэенэу къэуцуплэр зэрэблагъэр зарелом, бзылфыгъэхэр къэсыгъахэхэм фэдэу, осым хэтлысхьагъэх. Хульфыгъэхэм машло зэрашы-нэу апэклэ рагъэхьугъ, бзылфы-гъэхэр зыдэтлысыгъэхэ чыплэхэм къарынагъэх. Приютым ипашэрэ чэмахъохэмрэ ялэпылэгъухэу метрэ 200-р ахэм ерагъэу арагъэклужыгъ, альэшужьыгъэх пліом ухэукоштэп.

Цыфхэм загъэпсэфыгъ. Зэрэпшыгъэхэм фэшъхафэу алэхэри альахьохэри афэгъэ-фэбэжыштыгъэхэп. Шыгъын гушъэхэр зыщалъахи, уцы-ныгъэхэр пхъэ мэшло шъха-гым шагъэчэпхьынхэу палъа-гъэх. Іугъом анэхэр ристыкы-щтыгъэхэми, машлом зи клэры-кынау фэягъэп.

Тлэку-тлэклоу цыфхэр къэ-чэфыжыгъэх, шай стырым ишыагъэ къэклуагъ. Пшыгъэ купыр жьэу гъолыжыгъэх. Ос куоу къызэпачыгъэмрэ жыб-

гъэхомрэ якъарыу арагъэу-хыгъагъ.

Къэуцуплэу «Цыцэм» осэу тельыгъэр бэп. Пчыклэр зэ-пэлыдыжъэу къыхэхьопскыкы-щтыгъ, шыблэр гъумы-тлымызэ, къызпхырыукыщтыгъ.

Пчэдыжыым инструкторыр шы пырхъэ макъэм къыгъэу-щыгъ. Къызэтэджым, палатэм

зытыриубгъуи, шы ныбэ фа-бэм члэпшыхы, чэщыр ащ дэ-жыым шырихыгъагъ. Къэбары-цыфхэм анэсыгъагъэп.

Къыхыщыжы- шъугъэх

Маршрутэу «Къэуцуплэу «Цы-цэ» — Мыекъопэ зэпырыкы-плэр — къэуцуплэу «Водопад-ный» зыфилорэм Адыгэ клэлэ-егъэджэ институтым истуден-

Яинструктор ныбжыклагъэми, цыфхэр ыгъэдэлонхэ ыкли ылорэр аригъэшлэн ылъэ-кыгъ. Надеждэ инструкторхэр зыщагъэхьазырхэрэ Мыекъопэ еджаплэр къыухыгъэу щытыгъ. Ащ ежы ишэн пытэ, лъытэныгъэу цыфхэм къыфашырэм, зэрэгущом яхьатырклэ цыфхэр хьот борэным къыхыщыжынынхэ ылъэкыгъагъ.

ышъхьагъ еутэкли, ышъхьэ ыгъэузыгъ. Къызычлэкым, ащ ыкылу сантиметриплш фэдиз илужьагъэу мылыр тельыгъ. Тидэкли клым-сымыгъ, уашьор шхонтлэбзагъ ыкли къэбзагъ. Ошутенэ ышъхьапэ гъожь-шэп-

тэу Надежда Волковар зипэ-щгъэ цыф купри фыртынэм щэбэныщтыгъ. Дунаир къызэлэ-хьанэу къызырегъажьэм, ахэр мэзым зэрэхэхьанхэу Мыекъо-пэ зэпырыкыплэм къехыщты-гъэх. Къэуцуплэм псаухэу нэ-

лъыбзэу къэнэфыгъ. Іоныгъом и 11-рэ мафэм зи мыхъугъа-хэм фэдэу зыкъызэлэуихыжыгъ.

Алофытагъэр нэсыгъэп

Турбазэу «Лэгъо-Накъэ» иди-ректорыгъэу Брыцо Рэмзэ-нэ Адыгэ хэкум туризмэмклэ исовет щызэхашэгъэу зэлуклэм кыкыжы, хьое жыбгъэм зы-къызэрилэтыштым икъэбар къы-зэралылэсыгъэр илофышлэхэм къарилогъагъ. Лъэтемытэу къушъхьэм хэхьэгъэ купхэм ар анагъэсынэу, ом изытет зыпкъ еуцожыфэклэ ахэр зы чыплэ зэрэагъэсынхэ фаер арилонэу шым тесэу Влади-мир Беляевыр къэуцуплэу «Цы-цэ» атлупшыгъагъ, ау къэмы-ушлункызэ нэсын ылъэкыгъэп. Хьот зехьэшхом хэтэу лъагъом зыдэхым, мэзым хахы, шхор ытлупшыгъагъ. Шыр Іуш, хьа-улыеу В. Беляевым игъашлэ, цыхьэ фиши, ащ лъэхильхьэ-гъагъэп. Ащ жьыр нахь зы-щымэклэ чыплэ кыгыоти, къы-зэтеуцогъагъ. Ежымы, чыиэм зэрэхэмыштыхьанэу, кларор

сыгъэх. Яинструктор ныбжы-клагъэми, цыфхэр ыгъэдэлонхэ ыкли ылорэр аригъэшлэн ылъэ-кыгъ. Надеждэ инструкторхэр зыщагъэхьазырхэрэ Мыекъопэ еджаплэр къыухыгъэу щытыгъ.

Къушъхьэм къыщыхьугъэгъэ тхьамыклагъэр нахьыбэм непэ ащыгъупшэжыгъ. Цыфхэм къащышлын альэкыштым емыгупшысэхэу ыкли ымыгъэгумэкыхэу, джыри инструктор Іофым фэмыгъэсэгъэ ныбжыклэхэр Іофшлэплэм аштэх.

Ащ ежы ишэн пытэ, лъытэ-ныгъэу цыфхэм къыфашырэм, зэрэгущом яхьатырклэ цыфхэр хьот борэным къыхыщыжы-нхэ ылъэкыгъагъ.

Джарэуштэу а мафэм зы къушъхьэлъэ чыплэм, зы лъэ-ныкыоклэ клэщтыгъэ цыф куп эфэшъхафхэр хьотышхом пэ-уцужьынхэу хъугъагъ. Къушъ-хьэм нахь лъхьанчэу тетыхэу мэзыр къызпэблэгъагъэхэм ащыщыбэ осыхьотым хэллы-хьагъ. Метрэ минитлу зильэ-гагъэу тетыгъэ туристхэм ос куури, жыбгъэшхори, нэмыклэ

къыныгъохэри зэпачхи, зы нэб-гыри къушъхьэм къыхамынэу къыхэхэлыжыгъагъэх.

Хэта мысагъэр?

Ильэс 40-клэ узэклэлэбэжы-мэ къэхьугъэгъэ гугъэуз-тхьа-мыклагъом бэмэ уарегъэгуп-шысэ, «Цыфыр зыфэдэр плэ-нэу уфаемэ, гъогу дытехъ» ады-гэмэ зэралорэм фэдэу, «къушъ-хьэми зыдащ» къыпыбгъэхьо-жы пшлоигъоу уешы. Ар зы лъэныкыор ары.

Сыдэуштэу студентхэм ада-тлупшыхи нэбгырэ 50-м ехъу къушъхьэм хагъэхьагъэхэ? Хэта ащклэ фитыныгъэ язытыгъэр? Инструктор сэнэхьат зэрымылэр ашлэщтыгъэба? Нэмыклэ упчлэхэ-

телэу правэхэр зымылэм ыкли сэнэхьатым фемыджагъэм зэ-рищэнхэ фитэп, ар хэуконыгъэ-шхоу альытэ. Адэ нэбгыриплш пчъагъэ зэрагъэгъусэу Іофым темыгъэпсыхьэгъэ ыкли фемы-джэгъэ студентыр маршрутым зытырагъахьэклэ ащ фэдэба, ар хэуконыгъэ хьурэба?

Джащ фэдэу клэлэ зишлугъо-хэу къялгъэлэхэмэ, къяджэхэзэ чыиэм хэллыхьэгъэ бзылфы-гъэхэм Іэпылэгъу афэмыхьу-гъэхэми хыкумышлэхэм зи ара-луагъэп, зэрэеклуагъэхэмклэ агъэмысагъэхэп. Ахэр хьот-ос чэрэгъум ыгъэщтагъэхэти, ашлэ-рэр амышлэжы хъугъагъэхэу ары клэухэу Іофым фашыгъа-гъэр.

Къушъхьэм къыщыхьугъэгъэ тхьамыклагъэр нахьыбэмэ непэ ащыгъупшэжыгъ. Цыфхэм къащышлын альэкыштым емы-гупшысэхэу ыкли ымыгъэгумэ-кыхэу, джыри инструктор Іо-фым фэмыгъэсэгъэ ныбжыклэ-хэр Іофшлэплэм аштэх.

Къушъхьэр къышъоджэмэ, гъогу шъуздытехьэрэ цыфыр зыщыщыр, шъуздыщэщыр ешлэ-мэ, шъууплэклу. Шьор-шьорэу шъузфэсакыжымэ, къушъхьэри къышъуфэсакыштыгъ. Къэхьуштыр зымы ышлэрэп, джары «Тыдэ укыкли, лажъ?» зыклалагъэр. Зигугъу къэтшыжыгъэ ильэ-сым цыфхэм я 30-рэ марш-рутым насыпынчъагъэ къащы-щышлыштыгъ хэт ышлэны! Етла-ни ахэм якъэклухьан тэрэзэу зэхашэгъагъэмэ, псаоу къэнэ-жыныгъэхэу огугъэ.

Ар Адыгеим туризмэм зы-кышылэтынуу зыщэжыгъэгъэ лъэхьаныгъ. Я 70-рэ ильэс-хэр ары хэкум турбазэхэр клэу зыщагъэпсыгъэхэр, яшъыпкъэу Іофым зыпыллыгъэхэр ыкли туризмэмклэ зыщыхагъэхьа-гъэр. Къыздырмыш Кимэ Мы-хьамэт ыкыор ащыгъум хэкум-клэ туризмэм исовет итхьамэ-тагъ. «Ащ ыцлэ туризмэм хэшылкы фызилэ пстэумэ ащыгъупшэ-щтэп, — къытилуагъ И. Бор-мотовым. — Икъарыуи, ишлэ-ныгы, иуахьти ащ туризмэм зиушъомбгъуным хильхьагъэх. Кіэлэ чанхэр игъусагъэх, зэгурылоштыгъэх, гъэхьагъэхэр зэдэшлыштыгъэх».

Адыгеим итуризмэ хьызмэт зилахьышлу хэзышлыхьагъэхэм ыкли ащ пае «тхьауегъэпсэу» зэплонэу къэзылэжыгъэхэм ащышых Лыунэе Аслъан, Хьа-удэкъо Шыхьамызэ, Стлашьу Аслъан, Сабольский Альберт, нэмыклэхэри.

Ау ахэм Іоф зэрашлагъэм шъхафэу укытегушылэнэу те-фэ. Адыгеим туризмэм лъап-сэ щезыгъэшлыгъэхэм апае тхыгъэ шъхаф тигъэзет къы-хьащт.

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъу

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2006-рэ илъэсым жьоныгъуаклэм и 15-м ышлыгъэ унашъоу N 70-р зытетэу «Сабыир кызыхъуклэ, сэкъатныгъэ зилэ клэлэцыклум кызыэрэдеклоклыхэрэм пае ахъщэ лэпылэгъу тедзэхэу аратыхэрэм яхылаагъ» зыфилорэм зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Сабыир кызыхъуклэ, сэкъатныгъэ зилэ клэлэцыклум кызыэрэдеклоклыхэрэм пае ахъщэ лэпылэгъу тедзэхэр зэраратырэм хэбзэ икыу хэлъхъэгъэным тегъэпсыхагъэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет **унашъо ешлы:**

1. Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2006-рэ илъэсым жьоныгъуаклэм и 15-м ышлыгъэу унашъоу N 70-р зытетэу «Сабыир кызыхъуклэ, сэкъатныгъэ зилэ клэлэцыклум кызыэрэдеклоклыхэрэм пае ахъщэ лэпылэгъу тедзэхэу аратырэм яхылаагъ» зыфилорэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэуагъэ, 2006, N 5, 6; 2007, N 6; 2010, N 2, 9; 2013, N 9) мыщ фэдэ зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэу:

1) унашъом ышъхъэ мыщ тетэу къэтыгъэнэу:

«Сабыир кызыхъуклэ зэтыгъо ахъщэ лэпылэгъу тедзэ, сэкъатныгъэ зилэ клэлэцыклум кызыэрэдеклоклыхэрэм пае мазэ къэс ахъщэ лэпылэгъу тедзэ зэраратырэм ехылаагъ»;

2) пэублэр мыщ тетэу къэтыгъэнэу:

«Адыгэ Республикэм и Законэу 1994-рэ илъэсым лоныгъом и 28-м аштагъэу N 117-1-р зытетэу «Унагъор, ныхэр, тыхэр, клэлэцыклыхэр къэухъумэгъэнхэм ехылаагъ» зыфилорэм диштэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет унашъо ешлы»;

3) а 1-рэ пунктыр мыщ тетэу къэтыгъэнэу:

«1. Ухэсыгъэнхэу:

1) сабыир кызыхъуклэ зэтыгъо ахъщэ лэпылэгъу тедзэ зэраратырэ Шыклэр гуадзэу N 1-м диштэу;

2) сэкъатныгъэ зилэ клэлэцыклум кызыэрэдеклоклыхэрэм пае мазэ къэс ахъщэ лэпылэгъу тедзэ зэраратырэ Шыклэр гуадзэу N 2-м диштэу.»;

4) гуадзэу N 1-р гуадзэм диштэу иклэрыклэу къэтыжыгъэнэу;

5) гуадзэу N 2-м:

а) ышъхъэ мыщ тетэу къэтыгъэнэу:

«Сэкъатныгъэ зилэ клэлэцыклум кызыэрэде-

клоклыхэрэм пае мазэ къэс ахъщэ лэпылэгъу тедзэ зэраратырэ Шыклэр»;

б) я 5-рэ пунктым хэт гуцылэхэу «Адыгэ Республикэм и Законэу «Унагъор, ныхэр, тыхэр, клэлэцыклыхэр къэухъумэгъэнхэм ехылаагъ» зыфилорэр гуцылэхэу «Адыгэ Республикэм и Законэу 1994-рэ илъэсым лоныгъом и 28-м аштагъэу N 117-1-р зытетэу «Унагъор, ныхэр, тыхэр, клэлэцыклыхэр къэухъумэгъэнхэм ехылаагъ» зыфилорэрэмклэ зэблэхъугъэнхэу;

в) я 9.1-рэ пунктым хэт гуцылэхэу «мы Положением диштэу» зыфилорэр гуцылэхэу «мы Шыклэм диштэу» зыфилорэрэмклэ зэблэхъугъэнхэу;

г) я 9.2-рэ пунктым хэт гуцылэхэу «мы Положением диштэу» зыфилорэр гуцылэхэу «мы Шыклэм диштэу» зыфилорэрэмклэ зэблэхъугъэнхэу;

д) я 9.6 — 9.7-рэ пунктхэм ахэт гуцылэхэу «мы Положением диштэу» зыфилорэр гуцылэхэу «мы Шыклэм диштэу» зыфилорэрэмклэ зэблэхъугъэнхэу;

е) я 11.1-рэ пунктым хэт гуцылэхэу «Урысые Федерацием и Законэу «Цыфым ифитыныгъэхэмрэ ишъафитыныгъэрэ аукъохэзэ зэрэзеклауагъэхэмклэ ыкли унашъоу аштагъэхэмклэ хыкумым зэретхъаусыхылэхэрэм ехылаагъ» зыфилорэр гуцылэхэу «Урысые Федерацием административнэ хыкум лорэхэмклэ и Кодекс диштэу» зыфилорэрэмклэ зэблэхъугъэнхэу;

ж) я 17-рэ пунктым хэт гуцылэхэу «банк учреждениехэр» зыфилорэр гуцылэхэу «чыфэт организациехэр» зыфилорэрэмклэ зэблэхъугъэнхэу.

2. Официальнэу кызыхаутырэ мафэм щегъажагъэу мы унашъом кыуачлэ илэ мэхъу.

**Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу
КЪУМПИЛ Мурат**

къ. Мыекъуапэ,

жьоныгъуаклэм и 31-рэ, 2016-рэ илъэс

N 88

Адыгэ Республикэм лофшлэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэклэ и Министерствэ иунашъу

Къэралыгъо фэло-фашлэу «Сабыир кызыхъуклэ зэтыгъо ахъщэ лэпылэгъу зэралэклаагъэхэр» зыфилорэр гъэцэклэгъэным тельытагъэу Адыгэ Республикэм лоршлэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэклэ и Министерствэ и Административнэ регламент зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Федеральнэ хэбзэгъэуцугъэм диштэу гъэпсыжыгъэным фэшл **унашъо сэшлы:**

1. Къэралыгъо фэло-фашлэу «Сабыир кызыхъуклэ зэтыгъо ахъщэ лэпылэгъу зэралэклаагъэхэр» зыфилорэр гъэцэклэгъэным тельытагъэу Адыгэ Республикэм лоршлэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэклэ и Министерствэ и Административнэ регламентэу Адыгэ Республикэм лоршлэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэклэ и Министерствэ 2012-рэ илъэсым мэкъуогъум и 25-м ышлыгъэ унашъоу N 120-р зытетымклэ аухэсыгъэм гуадзэм диштэу зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэу.

2. Къэбар-правовой отделым:

— мы унашъор Адыгэ Республикэм лоршлэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэклэ и Министерствэ исайтрэ Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэуагъэ зыфилорэм алэклигъэханэу;

— кыыхауыным пае мы унашъор гъэзетхэу «Советскэ Адыгеимрэ» «Адыгэ макъэмрэ» мазэ къэс кыдэклэрэ официальнэ тедзэгъоу «Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэуагъэ зыфилорэм алэклигъэханэу;

— Урысые Федерацием ишъолъырхэм яшэпхъэ правовой актхэм яфедеральнэ регистрэ хагъэхъаным пае Урысые Федерацием юстициемклэ и Министерствэ Адыгэ Республикэмклэ и Гъэларышлэлэ мы унашъор лэклигъэханэу.

3. Мы унашъор зэрагъэцаклэрэм министрэм игуадзэ гъунэ лъифынэу.

4. Официальнэу кызыхаутырэ нэуж мэфэи 7 зытешлэклэ мы унашъом кыуачлэ илэ мэхъу.

Министрэу ОСМЭН Альберт

къ. Мыекъуапэ,

жьоныгъуаклэм и 30, 2016-рэ илъэс

N 134

Адыгэ Республикэм лофшлэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэклэ и Министерствэ иунашъу

Адыгэ Республикэм лоршлэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэклэ и Министерствэ иунашъо зауламэ зэхъоклыныгъэхэр афэшлыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Федеральнэ хэбзэгъэуцугъэм диштэу гъэпсыжыгъэным фэшл **унашъо сэшлы:**

1. Адыгэ Республикэм лоршлэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэклэ и Министерствэ иунашъо зауламэ мы унашъом голъ гуадзэм диштэу зэхъоклыныгъэхэр афэшлыгъэнхэу.

2. Къэбар-правовой отделым:

— мы унашъор Адыгэ Республикэм лоршлэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэклэ и Министерствэ исайтрэ Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэуагъэ зыфилорэм алэклигъэханэу;

— кыыхауыным пае мы унашъор гъэзетхэу «Советскэ Адыгеимрэ» «Адыгэ макъэмрэ», мазэ къэс кыдэклэрэ официальнэ тедзэгъоу «Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэуагъэ зыфилорэм алэклигъэханэу;

— Урысые Федерацием ишъолъырхэм яшэпхъэ правовой актхэм яфедеральнэ регистрэ хагъэхъаным пае Урысые Федерацием юстициемклэ и Министерствэ Адыгэ Республикэмклэ и Гъэларышлэлэ мы унашъор лэклигъэханэу.

3. Мы унашъор зэрагъэцаклэрэм министрэм игуадзэ гъунэ лъифынэу.

4. Официальнэу кызыхаутырэ нэуж мэфэи 7 зытешлэклэ мы унашъом кыуачлэ илэ мэхъу.

Министрэу ОСМЭН Альберт

къ. Мыекъуапэ,

жьоныгъуаклэм и 31-рэ, 2016-рэ илъэс

N 148

Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымклэ и Министерствэ иунашъу

Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымклэ и Министерствэ 2013-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 4-м ышлыгъэ унашъоу N 1165-р зытетэу «Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымклэ и Министерствэ ихэбзэгъэуцугъэ зэхэуагъэ зыфилорэм алэклигъэханэу» зыфилорэм зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм ехылаагъ

Федеральнэ хэбзэгъэуцугъэм диштэу гъэпсыжыгъэным фэшл **унашъо сэшлы:**

1. Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымклэ и Министерствэ ихэбзэгъэуцугъэ зэхэуагъэ зыфилорэм алэклигъэханэу» зыфилорэм зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэу;

2) я 14.3-рэ пунктым ятлонэрэ гуцылэхуыгъэр хэгъэклэжыгъэнхэу;

3) я 15-рэ пунктым иподпунктэу «в»-м хэт гуцылэхэу «я 13-рэ пунктым ия 2-рэ подпункт иабзацэу «г»-м» зыфилорэр гуцылэхэу «я 10-рэ пунктым иподпунктэу «б»-м» зыфилорэрэмклэ зэблэхъугъэнхэу;

4) я 15.1-рэ пунктым хэт гуцылэхэу «абзацэу «б»-м зигугъу кышлырэ лъэу тхылъхэр» зыфилорэр гуцылэхэу «абзацэу «б»-рэ «в»-мрэ зигугъу кышлырэ лъэу тхылъхэр» зыфилорэрэмклэ зэблэхъугъэнхэу;

5) я 16-рэ пунктыр мыщ тетэу къэтыгъэнэу:

«16. Хабзэ зэрэхъугъэу, коммиссием изэхэсыгъо хэлажэ лоршлэлэм шэпхъэ гъэнафагъэхэр кызыэрэщыдалытэрэм епхыгъэ лорыгъом зыфыхэллэхэрэ къэралыгъо кыулыкъушлэр е къэралыгъо кыулыкъу лэнатлэр Министерствэм щызыныгъыгъэр. Къэралыгъо кыулыкъушлэм е нэмыкл цыфым коммиссием изэ-

хэсыгъо ышъхъэклэ хэлажэ зэрэшлорыгъор мы Положением ия 13-рэ пункт ия 2-рэ подпункт диштэу арихыплэрэ тхылъым щыхегъэунэфыкылы.»;

6) я 17.1-рэ пунктым иподпунктэу «а»-м хэт гуцылэхэу «я 13-рэ пунктым ия 2-рэ подпункт иабзацэу «г»-м» зыфилорэр гуцылэхэу «я 13-рэ пунктым ия 2-рэ подпункт» зыфилорэрэмклэ зэблэхъугъэнхэу;

7) я 23-рэ пунктым хэт гуцылэхэу «я 19 — 22.1-рэ, я 23.1-рэ, я 23.2-рэ пунктхэм» зыфилорэр гуцылэхэу «я 19 — 22.1-рэ, я 23.1-рэ, я 23.2-рэ, я 23.3-рэ пунктхэм» зыфилорэрэмклэ зэблэхъугъэнхэу;

8) я 30-рэ пунктым хэт гуцылэхэу «мэфэи 3-клэ» зыфилорэр гуцылэхэу «мэфэи 7-клэ» зыфилорэрэмклэ зэблэхъугъэнхэу.

2. Мы унашъор официальнэу кыыхэуыгъэнхэу.

3. Урысые Федерацием ишъолъыр ишэпхъэ правовой актхэм яфедеральнэ регистрэ хагъэхъаным пае мы унашъор Урысые Федерацием юстициемклэ и Министерствэ Адыгэ Республикэмклэ и Гъэларышлэлэ лэклагъэханэу.

4. Мы унашъор зэрагъэцаклэрэм гъунэ лъысфынэу сшъхъэклэ зыфэсгъаза.

5. Зыклатхэхэрэ мафэм щегъэжагъэу мы унашъом кыуачлэ илэ мэхъу.

**Адыгэ Республикэм псауныгъэр
къэухъумэгъэнымклэ иминистрэу
МЭРЭТЫКЪО Рустем**

къ. Мыекъуапэ,

мэкъуогъум и 2, 2016-рэ илъэс

N 470

«АДЫГЭ МАКЪЭМ» ЗЭХИЩЭРЭ ИПЧЫХЬЭЗЭХАХЬ

Лъэпкъхэм алъэлэсы

Дунэ ыкIи хэгъэгу фестиваль-зэнэкъокхуэм щытхуцIэхэр къащидэзыхыгъэу, тиреспубликэ и Къэралыгъо филармоние иорэдылоу, искусствэхэмкIэ республикэ колледжым икIэлэегъаджэу, Адыгеим инароднэ артисткэу Кушэкъо Симэ «Адыгэ макъэм» ипчыхьэзэхыхуэм мэкьюогум и 28-м филармонием щыклоштым хэлэжъэшт.

хыгъэ шлэжъ творческэ пчыхьэзэхыхуэр Краснодар щызэхихи, тилъэпкъ орэдхэр щигъэжынчыгъэх.

— КIубэ Щэбанэ, Тхабысым Умарэ, Андэрэкъо Чеслав, Натхэо Джанхот, нэмыкI адыгэ композиторхэм ауыгъэ орэдхэр къэсэлэх, — игупшысэхэм ташегъэгъуазэ Кушэкъо Симэ. — Тимэкъамэхэр дахэх, усэхэм купкIэу ахэлтым плуныгъэ мэханэ яI. Мыгъэ юбилей концерт Мыекъуапэ щызэхасщэ сшIоигъу. Адыгэ орэдхэр, нэмыкI лъэпкъхэм япроизведениехэр къэсэлэх.

— Сэ зэрэсIэрэмкIэ, урысыбзэкIэ, инджылызбзэкIэ, тыркубзэкIэ, итальяныбзэкIэ, французыбзэкIэ, адыгабзэкIэ орэдхэр къэсэлэх, диски 4 къыдэбгъэкIыгъ.

— Искусствэр мамырныгъэм игъэпытэн, цIыфхэм язэфыщыткIэ нахьышIу шIыгъэным яп-

хыгъэу щыт. Тэ, артистхэм, концертхэм тахэлэжъэ зыхуцIэ лъэпкъ Iофыгъохэр къэтIэтынэу сэлъытэ.

— «Адыгэ макъэм» ипчыхьэзэхыхуэм уахэлэжъэныр шэнышIу пфэхуыгъ. Тигъзет сыда къепIуалIэ пшIоигъор?

— Лъэпкъ гъэзетыр сэгъэлэплэ, сигуапэу седжэ. ЩыIэныгъэр дэгъоу къегъэлэагъо. ЦIыфышIухэм, гукIэгъу зыхэлхэм нахьыбэрэ къатегушыIэ сшIоигъу. ЦIыфым игумэкI журналистыр лъыIэсэу, шуагъэ къыфыхьмэ дэгъуба?

— Сим, искусствэхэмкIэ республикэ колледжым щегъаджэх. ГумэкIыгъо зыхэлIэ Iофыгъомэ уалокIа?

— Анахьэу къыхэзгъэщы сшIоигъор тиадэгъу къуаджэхэм яныбжыкIэхэр искусствэм нахьышIоу зэрэфэтщэштхэр ары. Сэнаушыгъэ зыхэлхэу искусствэхэмкIэ клэлэцIыкIу еджаплэхэм ачIэсхэм сэнэхьатэу нэужым къыхахырэ културэм зыкIи епхыгъэп. Ис-

кусствэр ашIогъэшIэгъон, ящыклагъэуи альытэ, ау лэжъапкIэм, яфэло-фашIэхэм ягъэцэкIэн, нэмыкI Iофыгъохэм ягупшысэхэшъ, щыIэныгъэм къышыхахышт гъогур бизнесым е нэмыкI хэкIыплэшIухэм агукIэ факъудыи.

— Тиухьтэ орэдыкIэ тептхэныр къин, ахьщэу пэлухьэрэр макIэп. Непэ ащ уцэщына, уегъэгумэкIа?

— УпчIэр къызэрыклоп, джэуапыри ащ фэд. Орэд зыусырэ композиторхэм япчъагъэ къыкIечы. Къэбэртэе-Бэлкъарым икомполиторэу Жырыкъ Заур Iоф дэсэшIэ, иорэдхэр къэсэлэхытхы. Концерт хэхыгъэу Мыекъуапэ къышыхытхытхы щызэхэлхытхытхы. ЩыIэныгъэм икIыныгъохэм уащымыщынэныр нахьышIу.

— ТизэдэгущыIэгъу зыщытыхуытхым искусствэм пыщэгъэхэм, тигъзетеджэхэм сыда джыри къяплэщтыр?

— «Адыгэ макъэм» ипчыхьэзэхыхуэ тиреспубликэ иорэдылоу цIэрылохэр къырагъэблэгъагъэх. Филармонием тIысIплэ нэкл имыIэжъэу тиконцерт клонэу сыфай. Ахьщэу хахырэмкIэ гъот макIэ зилэхэм, унэгъо лужъухэм «Адыгэ макъэр» къафыратхыкIышт. Ащ фэдэ зэхыхьэхэм яшIуагъэкIэ адыгабзэр ныбжыкIэхэм нахьышIоу зэрагъэшIэнэу фежъэх. «Тхаегъэпсэху» пчыхьэзэхыхуэр зыгу къэкIыгъэхэр, чанэу ащ хэлэжъэштхэр. Сурэтым итыр: **Кушэкъо Сим.**

Тилъэпкъэгъухэр зыщыпсэхуэрэ къэралыгъохуэ Тыркуем, Израиль, Иорданием, Сирием, Германием, Абхъазым Кушэкъо Симэ ащылагъ, орэдыбэ къащылауагъ. Краснодар иобщественнэ комитетэу Къыблэ Осетием зэлхыныгъэхэр дэзышIырэм игъусэу лъэпкъ зэфыщыткIэхэм ягъэпытэн ехыIлэгъэ зэхыхьэмэ ахэлэжъэ.

Къыблэ Осетием щыклогъэ Дунэ фестивалэу «Пчэдыжъуагъу» зыфилорэм шIухьафтынэу къышыхыгъэр республикэм ипрезидентщыгъэу Э. Койтэ къыритыжыгъагъ.

2013-рэ ыкIи 2014-рэ илээсхэм С. Кушэкъом Краснодар филармонием концертитIу къышыхыгъ. Урысыем инароднэ артисткэу Сэмэгу Гошнагъо фэгъэ-

ТИКОНЦЕРТХЭР

Интернет хьытыуэм щызэлъашIэрэ орэдылоу Ярослав Сумишевскэм иконцерт хэхыгъэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармонием щыкIуагъ. Ныбжъ зэфэшъхьаф зилэхэр ягуапэу артистым едэлугъэх, дэуджыгъэх.

Ядэхагъэ нэм фэплъырэп

Эстрадэшхом бэрэ щызэхэтхырэ орэдхэр, шIулъэгъум ехылагъэхэр пчыхьэзэхыхуэм щылугъэх. Кинофильмэхэм ахэт произведениехэр оркестрэм къыригъэлуагъэх. «Смуглянка» зыфилорэр, пщагъом фэгъэхыгъэр, фэшъхьафхэри Ярослав Сумишевскэм къыхидзэхэзэ, залым чIэхэр дежъууштыгъэх. ЦIыфхэм якIэсэ орэдхэр зэригъэжъынчыхэрэм фэшI бэрэ Iэгу фытеуагъэх, къэгъэгъэ Iэрамыбэ ратыгъ.

Сурэтым итыр: **Урысыем инароднэ орэдылоу Ярослав Сумишевскэр.**

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛЬ Нурбый.

ФУТБОЛ. ЕВРОПЭМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

Бэмэ пчъагъэр къашIагъ

Урысыер — Уэльс — 0:3.
Мэкьюогум и 20-м
Францием икIалэу Тулузэ
щызэдешIагъэх.

ПэшIорыгъэшъ зэлукIэгъухэр купхэм ащаухыгъэх. Урысыем футболымкIэ ихэшыхыкIыгъэ командэ ешIэгъуи 3 Францием щыриIагъ. Англием 1:1-у дешIагъ, Словакием 2:1-у тшIуихыгъ. Уэльс Урысыем къызэрэтекIуагъэм къыхэкIэу тикомандэ Европэм изэнэкъокъу къыхэзыгъ.

ЕшIэгъур Тулузэ щаублэным ыпэкIэ спортым пыщагъэхэм, футболым лымыпльэхэрэм гушыIэгъу тафэхуыгъ, зэкIэми упчIэу яттыгъэр зэфэдэу щытыгъ. Урысыемрэ Уэльсрэ язэлукIэгъу зэраухышт пчъагъэр къалонэу тIялэлугъ.

Республикэм културэмкIэ иминистрэу Къулэ Мыхьамэт, ащ игуадзэу ШъэуапцIэкъо Аминэт, Адыгеим инароднэ артисткэу Нэхэе Тэмарэ, республикэ гимназием тарыхымкIэ икIэлэегъаджэу ЕмтIыль Юсыф, Мыекъопэ «Зэкъошныгъэм» илээсыбэрэ Iоф щызышIэгъэ Хъунэ Аслъан, пляжнэ гандболымкIэ Краснодар икомандэ щешIэрэ Виктория Туник, нэмыкIхэм къалуагъ 2:1-у Урысыем ихэшыхыкIыгъэ командэ теклоньгъэр къыдихытхэу.

ЗэлъашIэрэ археологэу Тэу Аслъан иеплъыкIэхэр тыгу рыхьы-

гъэхэп, ау шъыпкъэм ар пэблэгъагъ: 1:3-у тшIуахыштыгъэу къытилуагъ. ЕшIэгъур рагъэжъэгъэ къодыеу А. Тэур телефонкIэ къытеуи, пчъагъэу 1:3-р къыкIилытхыжыгъ. Раиса Воробьевам 2:0-у Урысыер теклон фаеу ылытагъ. Спортсмен цIэрылохэм ягупшысэ къыхэдгъэщырэп, зыми пчъагъэр къышIагъэп.

Урысыем ижурналистхэм я Союз хэтэу, тIлофшIэгъоу Къэзэнэ Юсыф пчъагъэр 0:3 зэрэхуыштыр къытилуагъ.

— Сэри Урысыем ихэшыхыкIыгъэ командэ сыфэгумэкIы, ау ешIэгъур Уэльс ыхышты, — хигъэунэфыкIыгъ Къэзэнэ Юсыф.

Гандбол ешIэрэ пшъашъэхэм, орэдылохэм, артисткэхэм тIупчIыгъ, джэуапыр кIэухым ебгъапшэмэ, зыми къышIагъэп 0:3-у зэраухыштыр.

ЯщыкIагъэр нэмыкI

Урысыем футболымкIэ ихэшыхыкIыгъэ командэ итренер шъхьалэу Леонид Слуцкэм шъхьэхыгъэу къылуагъ илэнатIэ зэрэлукIыжыштыр.

— Сэц нэмыкI тренер хэгъэгум ихэшыхыкIыгъэ командэ ищыкIагъэр, — къылуагъ Л. Слуцкэм.

Европэм изэнэкъокъу лъэкIуатэ. Уэльс, Англиер, Испаниер, Франциер, Италиер, фэшъхьафхэри медальхэм афэбанэх.

Зэхэзыщагъэр ыкIи къыдзэыгъэкIырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырIэ зэлхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жьугъэм иамалхэмкIэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер
зыхьытхэр:

385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:

приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм
иапэрэ гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыжъ зы-
хырэ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокхэтынхэмкIэ ыкIи зэлъыIэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыплэ гъэIорышIаплI, зэраушыхьатыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхауырэ

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкIэмкIи

пчъагъэр

5063

Индексхэр

52161

52162

Зак. 367

Хэутыным
ушчыкIэтхэнэу щыт
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00

Редактор

шъхьалэр

Дэрдэ Т. И.

Редактор
шъхьалэм иапэрэ
гуадзэр

МэщIэкъо С. А.

Редактор шъхьалэм
игуадзэр —
пшъэдэкIыжъ
зыхырэ
секретарыр

Хьурмэ Хь. Хь.

